

Nr. 50

Viti i pestë i botimit

Korrik 2017

Në këtë numër do të gjeni:

- ...me këtë rast Ju kujtojmë se...
- 5 Qershori, Dita Botërore e Mjedisit
- INCA i bashkohet thirrjes për njohjen e të drejtave të oqeaneve
- Zhvillohet Forumi Kombëtar: Investigimi i zbatimit në praktikë i legjislacionit për ruajtjen e natyrës në Shqipëri
- Vizitë studimore në Velipojë
- Të shpëtojmë arinjtë shqiptarë
- Takimi i parë i Rrjetit për Mbrojtjen e Natyrës në Shqipëri
- INCA në Planin e Veprimit të Meedheut në kuadër të NEMO MED Project
- Interpretimi i vlerave dhe administrimi i qendrës së informacionit në PDKS
- Konferencë për Shtyp: Për programe të zhvillimit të qëndrueshëm në fushatën e zgjedhjeve të përgjithshme 2017
- Legjislacioni horizontal dhe monitorimi i raporteve të VNM / nga Milieukontakt
- Ndotja nga mercuri i kushton komuniteteve humbje në potencialin e fitimit në Shqipëri / nga Qendra EDEN
- Studimi përcakton kostot miliona dollar të ndotjes së merkurit në potencialin e fitimit në vendet në zhvillim dhe ato në tranzicion / nga Qendra EDEN
- Njoftime

... me këtë rast Ju kujtojmë se
3 vjet më parë ...

...me YKM nr. 495, datë 22.07.2014 mira tohen disa shtesa dhe ndryshime në YKM nr. 693, datë 10.11.2005, të Këshillit të Ministrave "Për shpalljen e kompleksit ligatinor të Buitrintit Park Kombëtar", të ndryshuar...

Peisazhi i Mbrojtur Lumi Buna-Velipoja © Foto INCA

Institute for Nature Conservation in Albania
Instituti për Ruajtjen e Natyrës në Shqipëri

...5 vjet më parë ...

...me VKM nr. 432, datë 18.07.2012 ekosistemi natyror malor i Malit të Tomorrit, me sipërfaqe 24,723.1 ha, shpallet Park Kombëtar, duke përfshirë sipërfaqen prej 4,000 ha, të miratuar me VKM nr.102, datë 15.01.1996. Për këtë Park Kombëtar ka përfunduar dhe Plani i Menaxhimit i miratuar me urdhër të ministrit të Mjedisit nr.2027, datë 31.12.2014. Aktualisht është i përzgjedhur nga Projekti Natyra 2000 ose NatyrAL.

Administrimi i Parkut Kombëtar "Mali i Tomorrit", kryhet nga AdZM Berat, strukturë e AKZM, dhe në bashkëpunim me institucionet e qeverisjes vendore...

...7 vjet më parë ...

...me VKM nr. 546, datë 07.07.2010 miratohet lista e llojeve të faunës së egër, objekt gjuetie...

...me VKM nr. 553, date 07.07.2010 përcaktohet sezoni i gjuetisë në Republikën e Shqipërisë...

...11 vjet më parë ...

...shpallet Ligji nr. 9587, datë 20.07.2006 "Për Mbrojtjen e Biodiversitetit". Ligji ka për synim:

1. Të sigurojë mbrojtjen dhe ruajtjen e diversitetit biologjik.
2. Të rregullojë përdorimin e qëndrueshëm të përbërësve të diversitetit biologjik, nëpërmjet integritetit të

elementeve kryesore të biodiversitetit në strategjitë, planet, programet dhe vendimmarrjet e të gjitha niveleve.

Gjithashtu, ky ligj zbatohet:

- a) për të gjitha sipërfaqet gjeografike, tokësore, ujore dhe detare të Republikës së Shqipërisë, pronë shtetërore apo private;
- b) për të gjithë përbërësit e diversitetit biologjik, që gjenden në mjediset e përmendura në shkronjën "a".
- c) nga organet shtetërore, që veprojnë në kuadër të këtij ligji apo të ligjeve të tjera të kësaj fushe, nga personat fizikë dhe juridikë, publikë e privatë, vendas dhe të huaj, veprimtaritë e të cilëve kanë ndikim në biodiversitet, si dhe nga organizatat shoqërore dhe nga publiku.

Materiali gjenetik dhe organizmat gjenetikisht

të modifikuar (OMGJ-të) nuk janë objekt i këtij ligji.

Me ligjin nr.68/2014, janë bërë disa shtesa dhe ndryshime në ligjin nr. 9587, datë 20.07.2006 "Për mbrojtjen e biodiversitetit", të cilat konsistojnë në:

-menaxhimin dhe mbrojtjen e tipave të habitateve natyrore, kafshëve, përfshi shpendët e egër si dhe llojet e bimëve me interes për Komunitetin Evropian;

-përcaktimin e listave të llojeve të habitateve natyrore, bimëve, kafshëve dhe shpendëve, me interes për Bashkimin Evropian.

Këto lista janë miratuar me VKM nr.866, datë 10.12.2014 "Për miratimin e listave të tipave të habitateve natyrore, bimëve, kafshëve dhe shpendëve, me interes për Bashkimin Evropian", sipas anekseve të mëposhtme:

a) Aneksi I: Tipat e habitateve natyrore me interes për Bashkimin Evropian, ruajtja e të cilave kërkon përcaktimin e zonave të veçanta të ruajtjes;

b) Aneksi II: Llojet e bimëve dhe kafshëve me interes për Bashkimin Evropian, ruajtja e të cilave kërkon përcaktimin e zonave të veçanta të ruajtjes;

c) Aneksi III: Lloje kafshësh dhe bimësh me interes për Bashkimin Evropian, në nevojë për mbrojtje strikte;

d) Aneksi IV: Llojet e kafshëve dhe bimëve me interes për Bashkimin Evropian, kapja në gjendje të egër, shfrytëzimi i të cilave mund të jetë objekt i masave menaxhuese;

e) Aneksi V: Parimet për identifikimin e llojeve të shpendëve të egër që do të jenë objekt kërkimi për mbrojtjen dhe menaxhimin e shpendëve të egër...

...14 vjet më parë ...

...miratohet Ligji nr.9103, datë 10.07.2003 "Për mbrojtjen e liqeneve ndërkufitare", të ndryshuar.

Ky ligj synon mbrojtjen mjedisore të liqeneve ndërkufitare në gjendjen e tyre natyrore, garantimin e kushteve të përshtatshme për zhvillimin e jetës dhe të ekosistemeve në to, duke nxitur zhvillimin e veprimtarive të dobishme, në përputhje me kërkesat e parimit të zhvillimit të qëndrueshëm dhe duke ndaluar veprimtaritë që i rrezikojnë.

Ky ligj zbatohet për liqenet

Vijon në faqe 3

Vijon nga faqe 2 ndërkufitare dhe pellgun e tyre ujë mbledhës si me poshtë:

- a) për pjesën shqiptare të Liqenit të Shkodrës;
- b) për pjesën shqiptare të Liqenit të Ohrit;

...22 vjet më parë ...

...me VKM nr. 364, datë 10.7.1995 miratohet një ndryshim në VKM e Këshillit të Ministrave nr. 451, datë 16.07.1993 "Për administrimin e shpellave"...

...31 vjet më parë ...

...me VKM nr.244, datë 14.7.1986 "Për një përjashtim nga VKM Nr. 96, datë 21.11.1966 "Për shpalljen e parqeve kombëtar pyjor", për arsye të mbi ngritjes së digës të Liqenit të Madh për marrjen e ujit për ujitjen e tokave bujqësore...

...40 vjet më parë ...

...miratohet Rregullorja e Ministrisë së Bujqësisë nr.1, datë 27.07.1977 "Mbi Gjuetinë" dhe njëherazi lista e Rezervateve të Gjuetisë, duke i ndarë në kategoria "A" dhe "B".
Në kategorinë "A" u përfshinë: Kune (Lezhë), Velipojë (Shkodër), Rrushkull-Rrotull (Durrës), Maliq (Korçë), Fushë-Kuqe-Negël-Patok (Krujë), Pishë-Poro (Fier), Karaburun-Llogara (Vlorë) dhe Keamil (Sarandë).
Në kategorinë "B" u përfshinë: Pishë-Poro (Vlorë), Divjakë dhe Mollas (Lushnjë), Cangonji (Korçë), Vain, Bërzane dhe Kodrat e Pylli i Kodhelit (Lezhë), Pylli i Levanit (Fier), Qafëmollë-Derje (Tiranë), Kuterman dhe Senisht-Qerret, Mirakë (Librazhd), Pylli i Griqanit, Fierza-Mengel, Mali i Vashës-Pollë i Vogël dhe Qafë Bushi-Xibrakë (Elbasan), Balloll (Berat), Velidon, Therpel-Bogovë (Skrapar) dhe Pylli i Helshanit (Kukës)...

...61 vjet më parë ...

...me urdhër të ministrit të Bujqësisë nr. 242, datë 07.07.1956 territori në Gjirin e Lalëzit, i quajtur "Rrushkull-Rrotull", me sipërfaqe 1,286 ha, shpallet "Rezervat gjuetie".
Në vitin 1957 u sollën nga Rumania rreth 500 krerë fazanë, të cilët u lëshuan për popullim në Rezervatin e Gjuetisë Rrushkull-Rrotull, një ngjarje e veçantë për popullimin e këtij rezervati me fazanë, shërbeu si model dhe u praktikua në

rezervatet e tjerë të zonës bregdetare të Shqipërisë, për shtimin e fazanit në gjendje të lirë në natyrë.

Me udhër të ministrit të Bujqësisë nr. 404, datë 25.01.1983, sipërfaqja e rezervatit të Rrushkull-Rrotull zvogëlohet në 700 ha, duke hequr sipërfaqen e Rrotullës.

Sipërfaqja e rezervatit është rishikuar në vitin 1995, dhe me urdhrin e ministrit të Bujqësisë nr.2, datë 26.12.1995, sipërfaqja u zvogëlua me 50 ha...

...67 vjet më parë ...

...më datën 20.07.1950 u themelua "Shoqata e Gjuetarëve dhe Peshkatarëve Sportivë"...

...77 vjet më parë ...

...më 07.07.1940 u miratua Dekreti "Mbi Gjuetinë". Bazuar në këtë dekret, sipas dokumentave të kohës, territori Shëngjin-Tale-Vain-Bregu i Matës, me sipërfaqe rreth 25,000 ha, u shpall "Rezervat Shtetëror i Gjuetisë".

Në vitin 1960, me udhër të Ministrisë të Bujqësisë, zona e Kunës, me sipërfaqe 375 ha, rishpallet rezervat gjuetie. Ndërsa në vitin 1969, zona e Vainit, me sipërfaqe 1,100 ha, rishpallet rezervat gjuetie.

Tashmë këta ish rezervate, me VKM nr.432, datë 28.04.2010, janë përfshirë në Rezervën Natyrore të Menaxhuar (RNM), Kune-Vain-Tale, i cili ka një sipërfaqe të përgjithshme prej 4,393.2ha.

Administrimi i Rezervës Natyrore të Menaxhuar "Kune-Vain-Tale", kryhet nga AdZM Lezhë, strukturë e AKZM, në bashkëpunim me institucionin e Bashkisë Lezhë...

AKZM me strukturat e saj të vartësisë, ka detyrë dhe duhet të jetë e kujdesshme që të evidentojnë dhe të marrin masa për kremtimin me dinjitet të këtyre datave historike, duke hapur një faqe të re në punën e tyre, për njohjen dhe promovimin e zonave të mbrojtura, duke bashkëpunuar ngushtë me institucionet dhe shoqërinë civile.

5 Qershori, Dita Botërore e Mjedisit

"Lidhja e Njerëzve në Natyrë", tema e Ditës Botërore të Mjedisit 2017, na entuziazmon të dalim jashtë në natyrë, të vlerësojmë bukurinë dhe rëndësinë e saj, dhe të rrisim ndergjegjësimin për të mbrojtur Tokën që ne ndajmë sëbashku. Dita Botërore e Mjedisit është ngjarja më e madhe vjetore që zhvillohet çdo 5 qershor për të vepruar pozitivisht në favor të mjedisit. Vendi pritës i këtij viti, Kanadaja, zgjodhi edhe temën për këtë ditë e cila do të jetë në qendër të festimeve rreth planetit.

Dita Botërore e Mjedisit është një ditë për të gjithë, kudo nëpër botë. Që nga fillimi i vitit 1972, qytetarët e Globit kanë organizuar mijëra ngjarje, që nga pastrimi i lagjeve, në aktivitetet kundër krimit ndaj kafshëve të egra, ripyllëzimin e pyjeve, etj.

Tema e këtij viti ju fton të mendoni se sa shumë ne njerëzit jemi pjesë e natyrës dhe sa të lidhur ngushtë me të. Ajo na sfidon që të gjejmë mënyra zbavitëse dhe emocionuese për të përjetuar dhe çmuar këtë marrëdhënie jetësore.

I'm With Nature

WORLD
ENVIRONMENT
DAY

UN
environment

INCA i bashkohet thirrjes për njohjen e të drejtave të oqeanëve

ORGANIZATAT BOTËRORE I BËJNË THIRRJE KOMBEVE TË BASHKUARA PËR NJOHJEN DHE MBROJTJEN E TË DREJTAVE TË OQEANËVE

Qendra e të drejtës së Tokës (Earth Law Center, ELC), një lider botëror në lëvizjen "Të drejtat e natyrës", ka krijuar një iniciativë për të nxitur anëtarët e konferencës së oqeanit të OKB-së për të përfshirë njohjen dhe mbrojtjen e të drejtave të oqeanëve si një qasje të nevojshme për të arritur objektivin e zhvillimit të qëndrueshëm No.14: Konservimi dhe përdorimi i qëndrueshëm i oqeanëve, deteve dhe burimeve detare për zhvillim të qëndrueshëm.

Konferenca e Oqeanit e OKB-së do të zhvillohet në datat 5-9 Qershor. Me pjesëmarrjen e qeverive, aktorëve të ndryshëm, organizatave jo-qeveritare dhe shoqërisë civile, konferenca synon të "kthej përkeqësimin e shëndetit të oqeanit tonë për njerëzit, planetin dhe prosperitetin" duke identifikuar praktikën më të mira, ndarjen e përvojave dhe krijimin e partneriteteve. Konferenca "Do të miratojë me konsensus një deklaratë koncize, të fokusuar dhe të pajtuar ndërqeveritare në formën e një 'Thirrje për Veprim' për të mbështetur zbatimin e Objektivit 14."

Oqeani mbulon 70% të planetit tonë, gjeneron mbi 50% të oksigjenit, rregullon klimën dhe siguron ushqim dhe punësim për miliona njerëz. Aktivitetet njerëzore kanë çuar në një rënie prej

49% të biodiversitetit marin, pothuaj sa gjysma e gjëndjes 50 vjet përpara.ⁱ

Duke kuptuar që ka ardhur momenti për një paradigme të re, menaxheri i të drejtave të oqeanit, ELC / Michelle Bender, është duke promovuar një qasje të re për qeverisjen e oqeanit. Iniciativaⁱⁱⁱ, nxjerr në pah mënyrën se si marrëdhënia e njerëzve me oqeanin është një shkak themelor i dështimit tonë për të implementuar masa efektive për të mbrojtur shëndetin e tij. Ligji dhe politika aktuale e oqeanit është i udhëzuar nga dobia e oqeanit për njerëzit, më tepër se nga parimet e qëndrueshmërisë, shëndetit të ekosistemit, masave paraprake ose ndërlihdjes. ELC beson se një qeverisje e bazuar në të drejtat e oqeanit është e nevojshme për të siguruar që oqeani ynë të qëndrojë i shëndetshëm edhe për gjeneratat e ardhshme.

"Ne nuk mund të kthejmë pas përkeqësimin e shëndetit të oqeanit për planetin, nëse nuk i vendosim nevojat e planetit mbi tonat. Në vend që të pyesim veten se çfarë niveli aktiviteti (si p.sh. peshkimi) na siguron përfitimin më të madh, ne duhet të fillojmë të pyesim se cilat aktivitete ofrojnë përfitim më të madh për të gjithë komunitetin e Tokës; Të gjitha sistemeve, specieve dhe ekosistemeve" Michelle Bender Aktualisht, 60 organizata nga 31 vende kanë nënshkruar në mbështetje të

Vijon nga faqe 4 miratimit të OKB-së për një qeverisje të bazuar në të drejtat e oqeanit, përfshirë "Mission Blue", të cilët kanë mbledhur mbi 170 organizata rreth qëllimit për të mbrojtur 30% të oqeanit deri në vitin 2030. Për më tepër, vende të tilla si Papua New Guinea, i kanë bërë thirrje OKB-së të miratojë një 'Thirrje për Yëprim', e cila merr seriozisht "detyrën dhe përgjegjësinë kolektive" për të ndalur përkeqësimin e shëndetit të oqeanëve dhe deteve. Ata gjithashtu pohojnë nevojën për të mos përsëritur më retoriken 'biznesi si zakonisht'. Duhet të kemi një paradigmë të re dhe të mendojmë jashtë kutisë.^{iv}

Të drejtat e natyrës si rruga për të ecur përpara:

Paradigma që ELC po promovon nuk është e paimagjinueshme. Mirëqënia e njerëzve është e lidhur me mirëqëniën e planetit tokë. Për këtë arsye, zhvillimi duhet të bazohet në themele ekologjike, që njohin proceset integrale të biosferës dhe nevojën për një balancë dhe harmoni ndërmjet të gjitha elementeve të sistemit.^v Zbatimi i legjislacionit për të drejtat e natyrës e lehtëson një bazë të tillë, duke pranuar se të drejtat vijnë nga ekzistenca dhe se njerëzit janë pjesë e tokës, e jo mbi të. Duke adoptuar të drejtat e natyrës, dhe në këtë rast ato të oqeanit, në sistemet tona të qeverisjes, ne bëhemi kujdestarë më të mirë, duke siguruar që aktivitetet tona nuk shkelin të drejtat e oqeanit për jetën, shëndetin, lirimin nga ndotja dhe për të vazhduar ciklet e tij jetike.

Deri më tani, në vitin 2017, katër lumenj dhe i gjithë Ekosistemi i Himalajave kanë fituar statusin e personave juridik, që do të thotë u janë dhënë të njëjtat të drejta ligjore si një person juridik. Këto përfshijnë lumenj Whanganui në Zelandën e Re, lumenjtë Ganges dhe Yamuna në Indi, dhe lumenj Atrato në Kolumbi. Përveç kësaj, Parkut Kombëtar "Te Urewera" në Zelandën e Re i janë dhënë të drejta ligjore për të mbrojtur ekosistemin "për vlerën e tij të

brendshme", duke përfshirë këtu dhe biodiversitetin e tij. Ekuadori, shteti i parë i cili ka miratuar të drejtat e natyrës në kushtetutën e tij, menaxhon zonat e mbrojtura të lshujve Galapagos dhe zonave detare të përfshira nëpërmjet disa parimeve qeverisëse duke përmendur "ekuilibrin midis shoqërisë, ekonomisë dhe natyrës; Masat paralajmëruese për të kufizuar rreziqet; Respekti për të drejtat e natyrës; Restaurimi në rast dëmtimi; dhe pjesëmarrjen e qytetarëve".^{vi}

Kur e pyetën se çfarë e shtyu José Truda Palazzo, Jr.^{vii} të nënshkruante nisimën e ELC, përgjigjja ishte e thjeshtë: "Për shumë kohë, të drejtat e natyrshme të specieve të tjera dhe ekosistemeve janë injoruar në këto takime të nivelit të lartë dhe ka ardhur koha që kjo gjë ndryshojë".

www.earthlawcenter.org

<https://oceanconference.un.org/>

ⁱⁱ Living Planet Index, Living Blue Planet Report, available at:

http://www.livingplanetindex.org/projects?main_page_project=BluePlanetReport&home_flag=1.

ⁱⁱⁱ The initiative available at:

<http://bit.ly/ELCOcRoN>

^{iv} Statement by H.E. Mr. Max Hufanen Rai, Permanent Representative and Ambassador of Papua New Guinea.

<https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/23402Papua%20New%20Guinea%20Statement%20on%20the%20Call%20to%20Action.pdf>

^v Gudynas, E. Development (2011) 54: 441. doi:10.1057/dev.2011.86

^{vi} Article Three of the Special Law of the Galapagos

^{vii} Vice-President, Augusto Carneiro Institute; Co-founder, Divers for Sharks; Institutional Development Officer, Brazilian Humpback Whale Institute

Zhvillohet Forumi Kombëtar: Investigimi i zbatimit në praktikë i legjislacionit për ruajtjen e natyrës në Shqipëri

Më datën 7 Qershor 2017, në Hotel Rogner-Tiranë, REC Shqipëri, në bashkëpunim me Institutin për Ruajtjen e Natyrës në Shqipëri (INCA), organizuan forumin kombëtar, me rastin e përfundimit të projektit “Fuqizimi i OMSHC-ve shqiptare për promovimin dhe ruajtjen e natyrës në Shqipëri”, të realizuar në kuadër të programit ACHIEVE (Shoqëri civile shqiptare për një Mjedis Evropian në Shqipëri), i cili zbatohet nga REC Shqipëri, me mbështetjen financiare të Bashkimit Evropian (Delegacioni në Shqipëri).

Në këtë event përmbyllës morën pjesë dhe përshëndetën z. Mihallaq Qirjo (Drejtor Ekzekutiv i REC), znj. Klodiana Marikaj (Drejtor i Drejtorisë së Biodiversitetit dhe Zonave të Mbrojtura në Ministrinë e Mjedisit, me stafin e drejtorisë) dhe z. Zamir Dedej (Drejtor i Përgjithshëm i AKZM, me stafin e tij). Gjithashtu, ishin të pranishëm edhe mjaft organizata OMSHC-ve, në nivel kombëtar dhe lokal, si pjesëmarrës të këtij forumi kombëtar.

Ky event kishte qëllim të ndante me aktorët kryesor rezultatet përfundimtare të procesit të “Investigimi i zbatimit në praktikë i legjislacionit për ruajtjen e natyrës në Shqipëri”. Instituti për Ruajtjen e Natyrës në Shqipëri (INCA), së bashku me disa OMSHC në kuadër të projektit ka monitoruar gjendjen e zbatimit të legjislacionit për ruajtjen e natyrës dhe të akteve të tjera nënligjore, për të parë se sa dhe si janë zbatuar në praktikë. Krahas analizës u përgatit dhe një platformë inestetigimi, e cila do të mund të ndihmojë OMSHC-të dhe institucionet përkatëse për të përmirësuar efikasitetin e tyre në mënyrë që dispozitat ligjore për ruajtjen e natyrës, jo vetëm të njihen, por të gjejnë zbatueshmëri me efektivitet në terren.

Ky projekt kishte në fokus, gjithashtu, forcimin e rolit dhe aftësitë e Organizatave Mjedisore të

Shoqërisë Civile në procesin e menaxhimit të zonave të mbrojtura dhe burimeve natyrore, nëpërmjet njohjes dhe vlerësimit të zbatimit të legjislacionit në fuqi për ruajtjen e natyrës, forcimin e luftës kundër korrupsionit në fushën e mbrojtjes së natyrës dhe minimizimit të ndikimeve negative në burimet natyrore. Në funksion të këtij qëllimi, INCA në bashkëpunim me OMSHC lokale dhe ekspertë kombëtarë, ka hartuar një raport mbi gjetjet e zbatimit në praktikë të legjislacionit në fushën e ruajtjes të natyrës, i cili u vjen në ndihmë institucioneve përgjegjëse që lidhen me kontrollin e zbatimit, me investigimin e legjislacionit ekzistues për ruajtjen e natyrës, monitorimin dhe raportimin e zbatimit të tij në praktikë.

Në këtë forum u prezantua nga Z. Rezart Kapedani (REC) “Adresimi i çështjes së zbatimit të legjislacionit për ruajtjen e natyrës në Shqipëri”. “Metodologjia e përdorur, pjesëmarrja e OMSHC-ve lokale dhe grupeve të tjera të interesit” u prezantua nga znj. Marinela Mitro (INCA); në emër të Grupimit të Shpëtojme Arinjtë Shqipëtar, puna dhe rezultatet e arritura në luftën kundër mbajtjes në robëri të arinjëve, u prezantua nga znj. Suela Dyrmihi dhe prezantimi i gjetjeve dhe rekomandimeve të raportit përfundimtar “Investigimi i zbatimit në praktikë të legjislacionit për ruajtjen e natyrës në Shqipëri” nga z. Nihat Dragoti (INCA).

Me këtë event përmbyllës, krahas promovimit të rezultateve kryesore, u synua edhe prezantimi i letrës së pozicionimit, të hartuar nga INCA në bashkëpunim me REC Shqipëri, në këtë forum kombëtar, e cila do t'i bëhet e njohur qeverisë dhe institucioneve të tjera përgjegjëse, në lidhje me zbatimin e legjislacionit për fushën e ruajtjes së natyrës në Shqipëri.

Vizitë studimore në Velipojë

Velipojë - 09 Qeshor 2017 - Në kuadër të projektit “Ofrimi i shërbimeve për krijimin e qendrës së informacionit dhe të turizmit në Radhimë të Vlorës”, financuar nga UNDP dhe zbatuar nga INCA, në bashkëpunim me AdRZM Vlorë dhe AdRZM Shkodër, u organizua një vizitë studimore në Peisazhin e Mbrojtur Lumi Buna-Velipojë. Gjatë vizitës, stafet e dy AdRZM-ve u njohën jo vetëm me zonën por edhe me punën që ata zhvillojnë në zonat e tyre.

Të shpëtojmë arinjtë shqiptarë

Më datë 19 Qershor, pranë ambienteve të INCA, u mbledh “Koalicioni të Shpëtojmë Arinjtë Shqiptarë”, për të zhvilluar mbledhjen e radhës koordinuese. Çështje e arinjeve dhe kafsheve të egra në gjëndje robërie në Shqipëri, vazhdon të

jetë një çështje shqetësuese, jo vetëm për OMSHC dhe publikun por edhe për institucionet shtetërore. Fenomeni i robërimit të arinjve dhe mbajtësve të jashtëligjshëm është duke u shtuar dhe gjithashtu edhe nevoja për një ndërhyrje urgjente për luftimin e këtij fenomeni. Ngritja e një qendre shpëtimi, për zgjidhjen afatgjatë të këtij fenomeni, përmirësimi i legjisllacionit dhe forcimi i zbatimit të tij, ndërgjegjësimi i publikut dhe mbajtësve, forcimi i rrjetit të kontrollit në terren, ishin kryefjala e këtij takimi. Koalicioni të Shpëtoje Arinjtë Shqiptarë është duke u zgjeruar edhe me dy organizata të tjera aktive në këtë fushë, gjithsesi ky koalicion ngelet përsëri i hapur edhe për organizata të tjera aktive nga e gjithë shqipëria.

Takimi i parë i Rrjetit për Mbrojtjen e Natyrës në Shqipëri

Tiranë - 20 Qershor 2017 - Me rastin e fillimit të punës së Rrjetit për Mbrojtjen e Natyrës në

Shqipëri, në ambientet e INCA u zhvillua takimi i parë koordinues i tij. Qëllimi kryesor i këtij

takimit ishte diskutimi i planit të punës, aktivitetet e parashikuara si dhe prezantimi i strategjisë së Rrjetit.

Adresimi i problematikave me cilat përballen Zonat e Mbrojtura si dhe promovimi i vlerave të këtyre zonave përmes zërit të shoqërisë civile dhe komunitetit lokal, është fokusi kryesor i këtij projekti. Ai ka si objektiv të përgjithshëm të kontribuojë në menaxhimin e qëndrueshëm të Zonave të Mbrojtura nëpërmjet forcimit të rolit aktiv dhe pjesëmarrës të Organizatave Mjedisore të Shoqërisë Civile.

Ku aktivitetet u zhvilluan në kuadër të programit SENIOR-II i cili zbatohet nga Qendra Rajonale e Mjedisit me mbështetjen financiare të Qeverisë Suedeze.

NCA në Planin e Veprimit të Mesdheut në kuadër të NEMO MED Project

Tricase-Lecce-Itali - 29 Qershor 2017 - INCA merr pjesë në Planin e Veprimit të Mesdheut, në kuadër të NEMO MED Project. Iniciativa për mbështetjen e komuniteteve lokale marine për përmirësimin dhe përfshirjen e grupeve të interesit në zhvillimin e qëndrueshëm të peshkimit. Shkëmbimi i eksperiencave me vendet partnere të mesdheut.

Interpretimi i vlerave dhe administrimi i qendrës së informacionit në Parkun Detar Karaburun-Sazan

Orikum, 30 Qershor 2017 - Në kuadër të projektit “Ofrimi i shërbimeve për krijimin e qendrës së informacionit dhe të turizmit në Radhimë të Vlorës”, financuar nga UNDP dhe zbatuar nga INCA, u zhvillua trajnimi

“Interpretimi i vlerave dhe administrimi i qendrës së informacionit në Parkun Detar Karaburun-Sazan”.

Objektivat kryesore të trajnimit ishin koncepti i interpretimit të vlerave të një Zone të Mbrojtur, edukimi nëpërmjet interpretimit në qendrën e parkut detar Karaburun-Sazan, si dhe funksionimi dhe mirëmbajtja e një qendre informacioni. Gjatë trajnimit u trajtuan çështje si edukimi nëpërmjet interpretimit, shembuj të edukimit nëpërmjet interpretimit nga Parku Kombëtar Divjake-Karavasta, edukimi nëpërmjet interpretimit në qendrën e vizitorëve të parkut detar, etj. Në trajnim morën pjesë stafi i AdRZM Vlorë.

Konferencë për Shtyp: Për programe të zhvillimit të qëndrueshëm në fushatën e zgjedhjeve të përgjithshme 2017

Qëndrim i organizatave mjedisore pas njohjes me mesazhet elektorale të partive politike në zgjedhjet e përgjithshme 2017

Ne, 30 organizata mjedisore, të shpërndara në të gjithë vendin, po ndjekim me interes në këtë fushatë zgjedhore programet dhe angazhimet e partive politike për zhvillimin e vendit në katër vitet e ardhshme dhe vërejmë se:

- 18 parti politike janë regjistruar për zgjedhjet e përgjithshme. Mbi 70% e këtyre partive akoma nuk kanë bërë publike programet e tyre për zhvillimin e ardhshëm ekonomik, social dhe kulturor të vendit;

- Ndërkohë, në deklaratat dhe premtimet publike të liderve të këtyre partive, neglizhohen, thujase nuk përmenden fare, politikat mjedisore të cilat udhëheqin vendin drejt një zhvillimi të qëndrueshëm ekonomik në linjë me vendet e Bashkimit Evropian;

Si rrjedhojë, konstatojmë dhe jemi të bindur se:

- Kjo mangësi përbën një rrezik për të ardhmen që ne duam dhe për integrimin e vendit dhe qytetarëve shqiptarë në Bashkimin Evropian;

- Zhvillimi i Qëndrueshëm nuk është sfidë teknike, por një politikë zhvillimi e nevojshme, e cila plotëson qëllime të shumëfishta mbi të ardhmen drejt një mbrojtje ekologjike dhe ekonomike e cila respekton standardet bazë të dinjitetit njerëzor, të të drejtave të njeriut dhe të mirëqënies.

Qëndrimin tonë e mbështesim në përvojën 25 vjeçare të programeve të zhvillimit të ndjekura

nga të gjitha partitë politike dhe veçanërisht nga ato që kanë qeverisur. Kjo histori na ka dëshmuar qartë se çfarë krizash mjedisore dhe për rrjedhojë sociale dhe ekonomike i kanë sjellë vendit tonë programet për t'u zhvilluar shpejt, duke shfrytëzuar në maksimum burimet natyrore dhe shtuar degradimin e ndotjen mjedisore, pra sipas një zhvillimi të paqëndrueshëm. Jemi dëshmitarë të trishtë se kjo politikë na ka larguar dhe do të na largojë edhe më shumë nga integrimi Evropian, i cili ka standarde të mirënjohura dhe të pranuar nga politika jonë në drejtim të zhvillimit të gjelbër dhe ekonomisë së qëndrueshme. Duke qenë se kjo politikë zhvillimi vazhdon të shprehet edhe në angazhimet kaotike të këësaj fushate, ku zgjidhjet vijnë nga lart pa u diskutuar dhe mobilizuar përvojat nga poshtë, politikë që kërkon pasurim të shpejtë dhe ku të mundet, ne i bëjmë thirrje partive politike:

1. Të bëjnë publike sa më shpejtë programet e tyre elektorale, duke siguruar transparencë dhe duke i ofruar qytetarëve shqiptarë alternativa të argumentuara zgjedhjeje për të merituar votën e tyre;

2. Të përfshijnë në programet e tyre politika për një qeverisje miqësore me mjedisin, duke integruar elementët e zhvillimit të qëndrueshëm;

3. Të garantojnë pjesëmarrjen e aktorëve të interesit në vendimmarrje, në përputhje me interesat kombëtare dhe në

Vijon në faqe 10

Vijon nga faqe 9 respekt të ligjeve të vendit si edhe të të gjitha konventave ndërkombëtare ku Shqipëria është palë. Ne mendojmë se ka ende mundësi dhe kohë që partitë dhe politikanët të reduktojnë dhe përmirësojnë modelet e paqëndrueshme të zhvillimit ekonomik të vendit tonë mbi të cilat do të punojë qeveria në 4 vitet e ardhshme.

Me këmbëngulje dhe zë të fortë, organizatat e shoqërisë civile si më poshtë:

1. Qendra "Grupimi Ekolëvizja"-Tiranë
2. Forumi i Mendimit të Lirë - Tiranë
3. Egnatia - Librazhd
4. Agjencia Jonjane e Medias, Mjedisit dhe Informacionit (AJMMI) - Sarandë
5. Milieukontakt Albania - Tiranë
6. SEEP - Vlorë
7. Together for Life - Tiranë
8. Ekomjedi si - Durrës
9. Qendra Mjedisore EDEN - Tiranë
10. Qendra e Informacionit Aarhus - Shkodër
11. EcoAlbania - Tiranë
12. Klubi Ekologjik - Elbasan
13. Për Mirëqenie Sociale dhe Mjedisore - Berat
14. CRC D - Vlorë
15. Instituti i Këkrimeve Urbane -Tiranë.
16. AULEDA - Vlorë

17. Fondacioni Gjirokastra - Gjirokastrë
18. Tjetër Vizion - Elbasan
19. Unë, Gruaja - Pogradec
20. Sot për të ardhmen - Durrës
21. Instituti për Ruajtjen e Natyrës në Shqipëri-INCA
22. ILLIRIA - Tiranë
23. Forumi Shqiptar Liqeni i Shkodres - Shkodër
24. MIQESIA - Ulëz, MAT
25. Mbrojtja e Mjedisit dhe Zhvillimi i Turizmit- Kukes, HAS
26. GREEN & CLEAN - Korçë
27. CAJUPI - Gjirokastrë
28. Adriatic Center - Vlorë
29. GO2 - Shkodër
30. Shoqata e Përdoruesve të burimeve Natyrore Sllovë - Diber.

Ky aktivitet realizohet nga rrjeti Ekosistemi i Komunikimit Informimit Mjedisor - ECIM dhe Qendra "Grupimi Ekolëvizja" në kuadër të projektit: "Informim-Komunikimi mbi politikat mjedisore për zhvillim të qëndrueshëm", si pjesë e programit SENIOR - II Seniorii Albania, i cili zbatohet nga Qendra Rajonale e Mjedisit REC Shqipëri me mbështetjen financiare të Qeverisë Suedeze Embassy of Sweden in Tirana.

Legjislacioni horizontal dhe monitorimi i raporteve të VNM

Më datë 13.06.2017 u organizua trajnimi "Legjislacioni horizontal dhe monitorimi i Raporteve të Vlerësimit të Ndikimit në Mjedis (VNM)" nga MILIEUKONTAKT në kuadër të projektit: "OSHC-të praktikojnë VNM-në në të gjitha fazat", mbështetur financiarisht nga Projekti "Shoqëria Civile Vepron për Zhvillimin Social-Ekonomik mbi Bazat e një Mjedisit të Shëndetshëm" (CO-SEED) me fonde të

nga Milieukontakt Shqipëri

Bashkimit Evropian dhe që zbatohet nga Instituti për Ruajtjen e Natyrës në Shqipëri (INCA).

Të pranishëm në takim ishin përfaqësues nga Organizata lokale, përfaqësues të Bashkisë Krujë, mësues të arsimit të mesëm, komunitet etj.

Z. Arion Sauku foli për qëllimin e këtij projekti që është për të krijuar një praktikë pozitive pune të përfshirjes së publikut në vendimarrje mjedisore përmes OJF-ve dhe autoriteteve përgjegjëse. Duke marrë fjalën Z. Roland Daja Kryetar i KLUBIT EKOLOGJIK KRUIJE, ai falenderoi drejtuesit e këtij projekti që zgjodhën Krujën për zbatimin e tij sepse gangrene e ndotjes nga gropat e gëlqeres vazhdon edhe sot,

Vijon në faqe 11

Vijon nga faqe 10

tymrat e dy fabrikave të cimentos ndotin ambientin perreth dhe si rezultat janë përhapur sëmundje të llojeve kancerogjene vdekjeprurëse, po ashtu dhe smogu ka mbuluar perimet dhe pemetarinë, fakte këto të konstatuara dhe nga instanca të tjera shtetërore mjedisore.

Për këtë qëllim gjatë trajnimit u bënë disa prezantime mbi: Çfarë është vlerësimi i ndikimit në mjedis; Si dhe çfarë garanton YNM.

Prezantimi i projektit u shoqërua me të dhëna reale nga juristia e Bashkisë Krujë znj Englantina Subashi dhe inspektori i pyjeve pranë Bashkisë z. Shkëlqim Malja i cili paraqiti gjendjen e zëvendësimit të pyjeve (pishave në guroret e Krastës së Krujës). Diskutimi mori një trajektore të gjerë duke paraqitur të dhëna mbi aktualitetin e ndotjes dhe rolin e OJF-ve.

Ekspertja foli për parimet e mbrojtjes së mjedisit dhe e drejta për t'u drejtuar gjykatës.

Pikat kyçe që ajo mbështeti referencën e saj ishin:

1. - Parimi i zhvillimit të qëndrueshëm.
2. - Parimi i ruajtjes së burimeve natyrore.
3. - Parimi i zëvendësimit ose kompensimit.
4. - Parimi i qasjes së integruar.
5. - Parimi i përgjegjësisë së ndërsjelltë dhe bashkëpunimit.
6. - Parimi i nxitjes së veprimtarisë për mbrojtjen e mjedisit.
7. - Ndotësi paguan.

Diskutimi në praktikë i lejeve dhe deklaratave

mjedisore tip të lëshuara nga AKM apo MM ishte një ushtrim tepër praktik për pjesëmarrësit për të kuptuar dhe identifikuar kushtet e ndryshme të vendosura në leje dhe që janë objekt i monitorimit të mëtejshëm të punës që kryhet por edhe mund të jenë objekt i projekteve dhe pjesëmarrjes së komunitetit në ruajtjen e burimeve natyrore të zonës. Natyrisht ka një sërë metodash dhe mjetesesh që organizatat dhe shoqëria civile mund të përdorin për të dokumentuar dhe referuar dëmtimet apo shkeljet.

Përgjatë takimit pjesëmarrësit u njohën me gjendjen reale dhe kompetencat e Bashkisë për të qasur një ndikim sa më të efektshëm në mbrojtjen e mjedisit.

Në fund të trajnimit u diskutua për formulimin dhe firmosjen nga të pranishmit të një Memorandumi Bashkëpunimi në fushën e informacionit dhe pjesëmarrjes së publikut në vendimarrjen mjedisore sidomos në lidhje me karrierat në malin e Krujës. Hapi i parë është grumbullimi i informacionit mbi karrierat që operojnë në malin e Krujës, kontratat e tyre për të vazhduar më tej monitorimin në partneritet dhe me mbështetje të pushtetit vendor dhe të Inspektoriatit Shtetëror të Mjedisit dhe Pyjeve. Fjalën përmbjllëse e mbajti zoti Muharrem Goci Kryetar i OJF-ve dega Krujë. Si themelues i kësaj shoqate dhe si një nga pionierët e lëvizjes mjedisore ai falenderoi organizatorët si dhe gjithë pjesëmarrësit.

Ndotja nga mërkuri i kushton komuniteteve humbje në potencialin e fitimit në Shqipëri

(Tiranë, Shqipëri) Ndotja nga mërkuri kushton 2 milionë deri në 25 milionë lekë humbje në potencialin e fitimit vetëm në një komunitet shqiptar, bazuar në studimin e fundit të publikuar në Gazetën e Manaxhimit Mjedisor.¹ Ky është studimi i parë i vlerësuar shkencërisht për të vlerësuar humbjet ekonomike për shkak të dëmtimit të IQ prej ndotjes nga mërkuri në Shqipëri dhe në 14 vende të tjera.

Qendra EDEN kontribuoi në studimin ndërkombëtar me mbledhjen e mostrave të flokëve nga individë që jetojnë pranë Gjirit të Vlorës. Në këtë zonë gjendet një uzinë jo funksionale klor-alkalin dhe PVC, burim mërkuri i cilësuar në mënyrë të veçantë në Konventën e Minamatës të Mërkurit, e cila detyron qeveritë

të ndërmarrin veprime nga Qendra EDEN

për të zvogëluar dhe eliminuar ndotjen nga mërkuri, për të mbrojtur shëndetin e njeriut dhe mjedisin. Uzina ka qenë funksionale në vitet 1967 deri në vitin 1992 duke përdorur teknologji bazuar në mërkur. Mbeturinat e fabrikës me përmbajtje mërkuri shkarkoheshin direkt në gjirin e Vlorës duke ndotur bregdetin. Gjiri i Vlorës është një zonë e rëndësishme peshkimi dhe peshku nga atje shpërndahet në qytete të tjera në të gjithë Shqipërinë. Uzina e cila nuk është funksionale aktualisht është një vend kontaminimi.

“Ky studim na jep vetëm një mostër të vogël të masës së dëmit që po ndodh në vende të ngjashme të tilla në Shqipëri. Vijon në faqe 12

Vijon nga faqe 11

Kostoja e lartë e ndotjes nga mërkuri duhet të nxisë marrjen e aksioneve dhe vendimeve për të adresuar ndotjen nga burime të ngjashme në të gjithë vendin", thotë Jonida Mamaj-Hafizi, Koordinatorë Programi pranë Qendrës EDEN. "Shqipëria duhet të zbatojë plotësisht Marrëveshjen e Minamatës për të parandaluar ndikimin në shëndetin e njerëzve si dhe humbjen në potencialin e fitimit në gjirin e Vlorës dhe të komuniteteve të tjera në vend.

Nivelet e mërkurit në flokët e individëve të marrë në studim nga zona e Gjirit të Vlorës arrinin 14 pjesë për milion (ppm) në 2.06 ppm. Njëzet e shtatë për qind e pjesëmarrësve kishin nivele më të mëdha se sa standardi 0.58 ppm, që është doza e referencës mbi bazën e të dhënave të sugjeruara ku efektet e dëmshme të mërkurit vihen re dhe në nivele më të ulëta të ekspozimit.

"Ndotja nga mërkuri vjen me një çmim të madh", thotë Joe DiGangi, PhD, këshilltar teknik dhe shkencor i IPEN, dhe bashkë-autor i studimit.

"Kjo është arsyeja pse Konventa e Minamatës duhet të ratifikohet dhe të zbatohet plotësisht për të parandaluar impaktet tragjike në shëndet dhe humbjet në potencialin e fitimit në mijëra komunitete, si ato të përmendura në këtë studim. Mërkuri është një kërcënim serioz global për shëndetin e njeriut dhe ky studim tregon se ai gjithashtu imponon barrë shtesë në ekonomi." Ekspozimi ndaj mërkurit shkakton dëme në sistemin nervor, në veshka dhe në sistemin kardiovaskular si dhe efektet më të ndjeshme janë gjatë zhvillimit të fetusit dhe fëmijërisë së hershme. Sipas Organizatës Botërore të Shëndetësisë, mërkuri shkakton dëmtime neurologjike dhe ndikon në të menduarit njohës, kujtesë, vëmendje, gjuhë, në aftësitë motorike dhe vizuale hapësinore; duke ndikuar tek fëmijët të cilët janë të ekspozuar ndaj metil-mërkurit në mitër. Ekspozimi i njeriut ndaj mërkurit ndodh kryesisht përmes konsumit të peshkut të kontaminuar. Orizi i ndotur dhe ekspozimi i drejtpërdrejtë ndaj avujve të mërkurit janë disa nga rrugët për ekspozim dhe dëmtime.

Referenca

¹ Trasande L, DiGangi J, Evers D, Petrlik J, Buck D, Samanek J, Beeler B, Turnquist MA, Regan K (2016) *Economic implications of mercury exposure in the context of the global mercury treaty: hair mercury levels and estimated lost economic productivity in selected developing countries*, Journal of Environmental Management 183:229 - 235, doi: 10.1016/j.jenvman.2016.08.058

<http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/27594689>

Mostrat e flokëve për këtë studim janë mbledhur përmes një protokollit të standardizuar të mostrave të flokëve nga ana e organizatave me interes publik në rrjetin IPEN në vendet pjesëmarrëse. Qendra mjedisore EDEN është anëtare në rrjetin IPEN. Analiza e mostrave të marra u zhvillua në Laboratorin e Mërkurit në Institutin e Kërkimit të Biodiversitetit (BRI).

IPEN është një rrjet i organizatave jo-qeveritare që punonë në më shumë se 100 vende për të zvogëluar dhe për të eliminuar dëmin në shëndetin e njeriut dhe mjedisin nga kimikatet toksike. www.ipen.org

Qendra EDEN EDEN është një organizatë jofitimprurëse, jo politike që synon të kontribuojë në zhvillimin e qëndrueshëm dhe të një mjedisi të shëndetshëm përmes informimit, edukimit dhe ofrimit të shërbimeve në partneritet me aktorët e interesuar. www.eden-al.org

Instituti i Kërkimit të Biodiversitetit është një grup jofitimprurës hulumtuesish ekologjike, misioni i të cilit është të vlerësojë kërcënimet e reja ndaj kafshëve të egra dhe ekosistemeve përmes hulumtimeve bashkëpunuese, dhe nëpërmjet gjetjeve shkencore të ndikojnë në ndërgjegjësimin mjedisor dhe për të informuar vendimmarrësit. www.briloon.org

Për më shumë informacion:

Jonida Mamaj-Hafizi, Koordinatorë programi për Praktikën e Menaxhimit Mjedisor, Qendra EDEN, jonida.mamaj@eden-al.org,

00355 42 227615

Studimi përcakton kostot miliona dollar të ndotjes së mërkurit në potencialin e fitimit në vendet në zhvillim dhe ato në tranzicion

Studimi i parë i rishkruar ndonjëherë mbi ngarkesat ekonomike të ekspozimit të mërkurit pranë burimeve të përmendura në Konventën e Minamatës

nga Qendra EDEN

<http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/27594689>

Vijon nga faqe 12

(Goteborg, Suedi) - Vendet në zhvillim dhe në tranzicion mund të humbasin miliona dollarë çdo vit në potencialin e fitimit për shkak të ndotjes nga mercuri, sipas një studimi të ri të publikuar në *Gazetën e Manaxhimit Mjedisor*¹. Analiza, e udhëhequr nga hulumtuesi i shquar Dr. Leonardo Trasande, MD, MPP, është studimi i parë i rishikuar për vlerësimin e humbjeve ekonomike për shkak të zvogëlimit të IQ që rezulton nga kontaminimi i merkurit në këto vende.

Studimi ka vlerësuar përqendrimit e merkurit në mostrat e flokëve në 236 pjesëmarrës nga 17 zona të 15 vendeve, dhe ka llogaritur një humbje vjetore prej \$ 77 - \$ 130 milionë USD në komunitetet e tyre. Të gjithë pjesëmarrësit e studimit jetojnë pranë burimeve të ndotjes së merkurit emëruar në Konventën Minamata, duke detyruar qeveritë e këtyre vendeve të ndërmarrin veprime për të minimizuar dhe eliminuar ndotjen nga merkur për të mbrojtur shëndetin e njeriut dhe mjedisin. Më 18 maj, Konventa arriti kulmin e ratifikimit nga 50 vende dhe do të bëhet e drejtë ndërkombëtare më 16 gusht.

Studimi, thonë studiuesit, përfaqëson majën e ajësbergut të kostove ekonomike të lidhura me ndotjen e merkurit. Hulumtimi përcakton humbjet vjetore financiare për shkak të ndotjes së merkurit të cilat variojnë nga \$ 16,400 dollarë për një komunitet të vogël pranë një instalacioni chlor-alkalin dhe PVC në Shqipëri, në 54.7 \$ në Douala, Kamerun, ku ndotja nga merkur vjen nga një shumëllojshmëri burimesh. Një humbje vjetore prej \$ 699,000 dollarësh në ngarkesën e të ardhurave të humbura ka prekur komunitetet në lëvizje Cook, ku ndotja e merkurit nuk vjen nga burime të drejtpërdrejta industriale, por nga konsumi i peshkut të ndotur me merkur. Sipas UN Environment (Kombeve të Bashkuara për Mjedisin), termocentralet me qymyr janë një burim kryesor i lëshimeve të merkurit në atmosferë. Merkurit atmosferik depozitohet në oqeanet në botë, ku grumbullohet në peshq.

"Ndotja nga merkur vjen me një çmim të madh", thotë Joe DiGangi, PhD, këshilltar teknik dhe shkencor i IPEN, dhe bashkë-autor i studimit. "Kjo është arsyeja pse Konventa Minamatës duhet të ratifikohet dhe të zbatohet plotësisht për të parandaluar impaktet tragjike në shëndet

dhe humbjet në potencialin e fitimit në mijëra komuniteteve, si ato të përmendura në këtë studim. Merkurit është një kërcënim serioz global për shëndetin e njeriut dhe ky studim tregon se ai gjithashtu imponon barrë shtesë në ekonomi." Gjashtëdhjetë e një për qind e pjesëmarrësve në studim kishin nivele të merkurit më të mëdha se 1 pjesë për milion (ppm), sipas dozës së referencës së Agjencisë së SHBA të Mbrojtjes së Mjedisit (EPA)². Duke përdorur një nivel standard 0.58 ppm, raporti i njerëzve me nivel të lartë të merkurit rritet për pothuajse tre në katër pjesëmarrës (73 për qind). Ky nivel standardi është propozuar në bazën e të dhënave të sugjeruara që efektet e dëmshme të merkurit vihen re dhe në nivele edhe më të ulëta të ekspozimit.

Ky studim tregon rëndësinë e biomonitorimit të ndotjes nga merkurit", shprehet David Evers, PhD, drejtor ekzekutiv në BRI dhe bashkautor i studimit. Kjo është hera e parë që një koordinim global standartizon analizën e këtyre vendeve të veçanta duke përcaktuar ashpërsinë e problemit. Është e rëndësishme që ne të vazhdojmë përpjekjet e biomonitorimit për të përcjell ndikimet e mundshme në komunitetet lokale dhe në mjedis."

Në studimin e ndikimit ekonomik u mat sasia e merkurit në mostrat e flokëve të grumbulluara nga individë që jetojnë pranë vendeve të minierave të vogla të arit dhe në vendet industriale, duke përfshirë bimët klor-alkali (të cilat prodhojnë klorin të përbashkët kimike dhe hidrokسيد natriumi), termocentralet me qymyr, mbetjet nga inceneratorët, pajisje për shkrirjen e metaleve me ngjyra, fabrikat e çimentos dhe vende të tjera të ndotura me burime të përziera të ndotjes së merkurit.

Ekspozimi ndaj merkurit shkakton dëme në sistemin nervor, në veshka dhe në sistemin kardiovaskular si dhe efekte më të ndjeshme ka gjatë zhvillimit të fetusit dhe fëmijërisë së hershme. Sipas Organizatës Botërore të Shëndetësisë, merkurit shkakton dëmtime neurologjike dhe ndikon në të menduarit njohës, kujtesë, vëmendje, gjuhë, në aftësitë motorike dhe vizuale hapësinore; duke ndikuar tek fëmijët të cilët janë të ekspozuar ndaj metil-merkurit në mitër. Ekspozimi i njeriut ndaj merkurit ndodh kryesisht përmes konsumit të peshkut të kontaminuar. Orizi i ndotur dhe

Vijon në faqe 14

Vijon nga faqe 13 ekspozimi i drejtpërdrejtë ndaj avujve të mërkurit janë disa nga rrugët për ekspozim dhe dëmtime.

Referenca

¹ Trasande L, DiGangi J, Evers D, Petrlik J, Buck D, Samanek J, Beeler B, Turnquist MA, Regan K (2016) *Economic implications of mercury exposure in the context of the global mercury treaty: hair mercury levels and estimated lost economic productivity in selected developing countries*, Journal of Environmental Management 183:229 - 235, doi: 10.1016/j.jenvman.2016.08.058

<http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/27594689>

² Daily intake below the Reference Dose is assumed to be without appreciable risk of harmful effects during a lifetime.

³ Grandjean P, Budtz-Jorgensen E. Total imprecision of exposure biomarkers: implications for calculating exposure limits. Am J Ind Med. 2007;50(10):712-719. doi: 10.1002/ajim.20474

Mostrat e flokëve për studim janë mbledhur

përmes një protokollit të standardizuar të mostrave të flokëve nga ana e organizatave me interes publik në rrjetin IPEN në vendet pjesëmarrëse. Analiza e mostrave të marra u zhvillua në Laboratorin e Mërkurit në Institutin e Kërkimit të Biodiversitetit (BRI).

IPEN është një rrjet i organizatave jo-qeveritare që punonë në më shumë se 100 vende për të zvogëluar dhe për të eliminuar dëmin në shëndetin e njeriut dhe mjedisin nga kimikatet toksike. www.ipen.org

Instituti i Kërkimit të Biodiversitetit është një grup jofitimprurës hulumtuesish ekologjike, misioni i të cilit është të vlerësojë kërcënimet e reja ndaj kafshëve të egra dhe ekosistemeve përmes hulumtimeve bashkëpunuese, dhe nëpërmjet gjetjeve shkencore të ndikojë në ndërgjegjësimin mjedisor dhe për të informuar vendimmarrësit. www.briloon.org

Nën kujdesin: Edituesit e Shencës, Mjedisit dhe Shëndetit 31 Maj 2017

Kontakt: Laura Vyda, Drejtor Komunikimi i IPEN, LauraVyda@IPEN.org, 510-387-1739

english

Network for Nature Conservation

Tirana - June 20, 2017 - The first coordinating meeting of the "Network for Nature Conservation" was held at INCA's premises. The main purpose of this meeting was to discuss the work plan, the foreseen activities and the presentation of the Network strategy.

The focus of this project is to address the issues facing the Protected Areas and promote the values of these areas through the voice of civil society and the local community. Its objective is to contribute to the sustainable management of the Protected Areas by strengthening the Civil Society Organization's role and participation.

The activity took place under the

SENIOR-II program, implemented by the Regional Environmental Centre and financed by the Swedish Government.

Save Albanian Bears

On June 19, 2017, “Save Albanian Bears Association” held its coordination meeting at the premises of INCA.

The issue of wild bears and wildlife in Albania is still a matter of concern, not only for (OMSHC) but also for the public and state institutions. Illegal capturing and keeping of bears is increasing, therefore it needs immediate intervention. In order to solve this issues, there is a need for the establishment of a rescue centre, improvement of the legislation in place, public awareness, and strengthening of the field control network.

“Save Albanian Bears” is expanding with two other active organizations in the field, however, this association encourages other Albanian organizations to collaborate.

Study visit in Velipoja

Velipoja - 09 June 2017 - In the frame of the project "Provision of services for creation of information and tourism center in Vlorë Radhima" funded by UNDP and implemented by INCA, in cooperation with AdRZM Vlorë and AdRZM Shkodra, was organized a study visit to the River Protected Landscape Buna-Velipoja. During the visit, the staffs of the two AdRZMs were introduced not only to the area but also to the work they develop in their areas.

INCA joins call to fully recognize the rights of the oceans

ORGANIZATIONS WORLDWIDE CALL UPON THE UNITED NATIONS TO RECOGNIZE AND PROTECT THE OCEAN'S RIGHTS

Earth Law Center (ELC), a global leader in the “rights of nature” movement, has created an initiative urging UN Ocean Conference members to include the recognition and protection of the ocean’s rights as a necessary approach in order to achieve Sustainable Development Goal (SDG) 14: Conserve and sustainably use the oceans, seas and marine resources for sustainable development.

The UN Ocean Conference is taking place June 5th-9th. With the participation of governments, stakeholders, non-governmental organizations and civil society, the conference aims to “reverse the decline in the health of our ocean

for people, planet and prosperity” by identifying best practices, sharing experiences and building partnerships. The Conference “shall adopt by consensus a concise, focused, intergovernmentally agreed declaration in the form of a ‘Call for Action’ to support the implementation of Goal 14.”

The ocean covers seventy percent of our planet, generates over fifty percent of the oxygen, regulates climate, and provides food and jobs for millions of people. Human activities have led to a global decline in marine biodiversity of 49%, roughly half of what it was 50 years ago. Realizing that we need a paradigm shift, ELC’s Ocean Rights Manager, Michelle Bender, is promoting a different approach to ocean governance. The initiative, highlights how human-

continue on page 16

continue from page 15

ity's relationship with the ocean is an underlying root cause of our failure to implement effective measures to safeguard its health. Current ocean law and policy is largely **guided by the ocean's utility to humans, rather than by principles of sustainability, ecosystem health, precaution, and interconnectedness.** ELC believes a rights-based approach to ocean governance is necessary to ensure our ocean is healthy and thriving now and for future generations.

"We cannot reverse the decline in the health of the ocean for the planet, if we do not place the planet's needs above our own. Rather than asking ourselves what level of activity (such as fishing) provides the greatest benefit to us, we need to start asking what level of activity provides the greatest benefit to the whole of the Earth community; all systems, species and ecosystems." Michelle Bender

At time of writing, 60 organizations from 31 countries have signed on in support of UN adoption of ocean rights-based governance, including Mission Blue, who have rallied over 170 organizations around the goal to protect 30% of the ocean by 2030. Additionally, countries, such as Papua New Guinea, have called on the UN to **adopt a 'Call for Action' which takes seriously our "collective duty and responsibility" to halt the decline of the health of the oceans and seas.** They also assert the **need for "not [] restating the business as usual rhetoric. We need to have a paradigm shift and think outside the box."**

Rights of Nature as the way forward:

The paradigm ELC is promoting is not unimaginable. Human welfare is tied to the welfare of the Earth. Because of this, **"development must be based on 'ecological foundations' that recognize the integral processes of the biosphere and the need for harmony and bal-**

ance among all elements of the system." Implementing Rights of Nature legislations allows for such a basis, by recognizing that rights originate from existence and that humans are a part of the Earth, not above it. By adopting the rights of nature, and in this case the ocean, into our governance systems, we become better stewards, ensuring that our activities do not **violate the ocean's rights to life, to health, to be free of pollution and to continue its vital cycles.** In 2017 thus far, four rivers and the whole Himalayan Ecosystem have been granted legal personhood status, that is, they have been granted the same legal rights as a juristic person. They include the Whanganui River in New Zealand, the Ganges and Yamuna Rivers in India, and the Atrato River in Colombia. Additionally the Te Urewera National Park in New Zealand has been given legal rights in order to protect **the ecosystem "for its intrinsic worth,"** including its biodiversity. And Ecuador, the first country to adopt Rights of Nature into its constitution, manages the Galapagos Islands and marine protected areas within through governing principles including **"[a]n equilibrium among the society, the economy, and nature; cautionary measures to limit risks; respect for the rights of nature; restoration in cases of damage; and citizen participation."**

When asked what prompted José Truda Pallazzo, Jr. to sign onto ELC's initiative, the answer was simple: **"For just too long the inherent rights of other species and the ecosystems have been ignored at these 'high-level' meetings and it's time for that to be fixed."**

Your organization can still contribute. Sign onto the initiative by emailing mbender@earthlaw.org. And voice your support at the UN Ocean Conference this week to [#SaveOurOcean](https://twitter.com/SaveOurOcean). www.earthlawcenter.org

Investigating the Practical Implementation of Nature Conservation Legislation in Albania

National Forum on "Investigating the Practical Implementation of Nature Conservation Legislation in Albania"

The Institute for Nature Conservation in Albania (INCA), in cooperation with the Regional Environmental Center (REC) Albania, organized the National Forum on "Investigating the Practice of the Nature Conservation Legislation in Albania". The Forum marked also the closing event of the project "Strengthening Albanian OMSHCs for the promotion and preservation of nature in Albania", part of the ACHIEVE program, implemented by REC Albania, with the financial support of the EU Delegation in Albania.

The project focused on strengthening the role and capabilities of Environmental CSOs in the process of managing protected areas and natural resources by recognizing and evaluating the implementation of the applicable legislation for nature conservation, strengthening the fight against corruption in this area and minimizing

the negative impacts on natural resources.

In the framework of this initiative, INCA, in cooperation with local Environmental CSOs and national experts, has drafted a report on the practical implementation of legislation in the field of nature conservation, based on the work of institutions dealing with drafting, monitoring and implementation in practice.

At the end of the forum, a preliminary position paper was presented including some of the CSOs findings. Regarding the completion of this paper, there were discussions from the participants in the new law on protected areas.

The forum was attended by representatives of the National Agency for Protected Areas (NAPA), Ministry of Environment, environmental CSOs and academic institutions, to discuss this report and provide suggestions on improving the legislation and its implementation in the future.

NJOFTIME

11 Korrik - Dita Botërore e Popullsisë

16 Korrik - Dita e krijimit të Institutit për Ruajtjen e Natyrës në Shqipëri

31 Korrik - Dita Ndërkombëtare e Rangers-ave

1 - Për të lexuar "Ditari i Natyrës" në vite...

<http://www.inca-al.org/index.php/sq/publikimet/ditari-i-natyres>

Udhëzime për të kontribuar në Ditarin e Natyrës

Instituti për Ruajtjen e Natyrës në Shqipëri mirëpret artikuj të ndryshëm të cilët ju dëshironi t'i publikoni në Ditarin e tij elektronik. Artikujt duhet të jenë jo më shumë se 200 - 250 fjalë. Ju lutemi të merrni në konsideratë këtë kërkesë, pasi interesi për të shpërndarë artikuj, lajme apo njoftime të ndryshme përmes Ditarit, mund të jetë i konsiderueshëm dhe ne do të përpiqemi për të siguruar hapësirë për të gjithë ju që dëshironi të kontribuoni. Redaksia ruan të drejtën për të shkurtuar apo modifikuar (jo tjetërsuar) tekstin nëse do të jetë e nevojshme.

Ju lutemi dërgoni një foto shoqëruese për artikullin tuaj dhe / ose web - link për referencë të mëtejshme.

Faleminderit për marrjen në konsideratë të këtyre udhëzimeve!

Grupimi "Të Shpëtojmë Arinjtë Shqiptarë"

Organizatat Partnere të Rrjetit për Mbrojtjen e Natyrës

Botim i Institutit për Ruajtjen e Natyrës në Shqipëri / INCA
Redaksia: Nihat Dragoti; Ilirjan Qirjazi; Vilma Kadiu; Marinela Mitro